

условия для становления культурно образованного человека. Культурно образованный человек — это свободно мыслящая, открытая, толерантная личность, способная к осознанному нравственному самосовершенствованию и творческому саморазвитию. В логике поликультурного образования культурно образованный человек является носителем, хранителем и транслятором лучших образцов родной и мировой культур [3, 17].

Литература

1. Андрущенко В. П. Вища освіта в контексті глобалізації /В. П. Андрущенко// Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. — К. : Київ. нац. лінгв. ун-т, — 2002. — Вип. 9. — С. 3-12.
2. Бетти Э. Риэрдон. Толерантность — дорога к миру/ Бетти Э. — М. : Изд-во «Бонфи», 2001. — 320 с.
3. Давыдов Ю. С., Супрунова Л. Л. Концепция поликультурного образования в высшей школе Российской Федерации/Ю. С. Давыдов, Л. Л. Супрунова. — Пятигорск, 2003. — 148 с.

ПРИОРИТЕТИ ОСВІТИ ТА ЯКОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЩОДО ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

УДК 378.937

Маркова В. М.,
Андрєєв М. В.

В статье рассматриваются основные приоритеты образования и выясняется, какие качества должен иметь учитель для их реализации.

Ключевые слова: образовательная политика, приоритеты, качества, учитель, ученик.

У статті визначаються основні пріоритети освіти та з'ясується, які якості повинен мати вчитель для їх реалізації.

Ключові слова: освітня політика, пріоритети, якості, вчитель, учень.

In the article examines the main priorities of education and found out what qualities a teacher should have to implement them.

Key words: educational policies, priorities, quality, teacher, student.

У сучасний період особистісно-гуманна орієнтація освіти стає загально-визнаною. При цьому залишається актуальною проблема професійної підготовки вчителя до реалізації її пріоритетів. Окреслена проблема пов'язана з такими важливими науковими завданнями, як забезпечення успішності професійної діяльності педагога, формування його компетентностей, виховання прагнень до творчої самореалізації.

Різні аспекти цієї проблеми розглядалися в наукових працях І. Бега, І. Зязюна, О. Сухомлинської (методологія особистісно зорієнтованого виховання й навчання), А. Богущ, В. Гриньової, З. Курлянд, Г. Троцько (засоби активізації професійної підготовки студентів до забезпечення особистісно-гуманної орієнтації освіти). Втім, потребує більш глибокого висвітлення питання

щодо висвітлення стратегій перетворень освітньої політики й, відповідно до цього, розкриття професійних якостей педагога, актуальних для їх втілення. Це й зумовило необхідність висунення таких завдань статті: визначення пріоритетів гуманної орієнтації освіти, стратегій її перетворень, особистісних якостей, котрі необхідні вчителю для ефективної педагогічної діяльності.

Сьогодні є наявними сильні традиції декларативного, а нерідко і спекулятивного гуманізму, отже, перехід до реального гуманізму виявляється досить непростим навіть у теорії, не говорячи вже про практику, де спостерігаються наслідки соціально орієнтованого авторитарного виховання й жорстко регламентованого навчання. З-поміж багатьох факторів, які впливають на реальний рух до гуманної освіти, зорієнтованої на особистість, які сприяють створенню умов для її вільного розвитку і самореалізації, необхідно зосередити увагу на виборі пріоритетів, необхідності розстановки акцентів у теоретичних підходах, оцінках і практичній діяльності педагогів та їхніх особистісних якостях.

Навчання та виховання дітей у сучасному суспільстві реалізуються в умовах політичного та економічного реформування, в силу яких суттєво змінилася соціокультурна ситуація життєдіяльності підростаючого покоління. Реформування викликало соціальне розшарування суспільства, зниження життєвого рівня більшості населення. Ці зміни негативно впливають на сім'ю. Сьогодні є багато сімей з доходами нижче прожиткового мінімуму, спостерігається руйнування морально-етичних норм і традицій сім'ї, зниження її виховного впливу та ролі в соціалізації дитини (відчуженість дітей, жорстокість і насилля по відношенню до них, зростання соціального сирітства, погіршення стану здоров'я дітей та молоді). Зросли масштаби бездоглядності та безпритульності дітей. Спостерігається тенденція зросту дитячої злочинності.

Зараз у суспільстві існує досить велика кількість підлітків і старшокласників, які, не отримавши можливості самореалізуватися, самоутвердитися, досягти успіху в соціально значущій діяльності, прагнуть набути все це в негативному плані, у сфері кримінальної субкультури.

Зміни, які відбуваються в суспільстві, визначають нові вимоги до системи освіти. Успішна самореалізація особистості в період навчання і після його закінчення, її соціалізація в суспільстві, активна адаптація на ринку праці є найважливішими завданнями навчально-виховного процесу.

У цих умовах освітній заклад був і є основним соціальним інститутом, який забезпечує процес і реальну інтеграцію суб'єктів навчання й виховання. Школа – в широкому розумінні цього слова – повинна стати найважливішим фактором гуманізації суспільно-економічних відношень, формування нових, життєвих настанов особистості.

З позицій вічних цінностей та ідей гуманного підходу визначимо передусім безумовні пріоритети. Це, на наш погляд, такі ідеї: гуманістична спрямованість у протилежність тоталітарно-авторитарній, перевага суспільно державних інтересів над регіональними, кон'юнктурними, пріоритет екологічного над техногенним, творчого над репродуктивним, ціннісного над інформаційним. Однак напевно чи треба шукати постійні пріоритети у співвідношенні соціального й особистісного, соціалізації й індивідуалізації, гуманітарного й природничо-наукового, алгоритмізації й творчості, логічного й образного, традиційного й нового в розвитку освіти. Повного паритету у співвідношенні цих фе-

номенів не існує, неминучою є певна нерівномірність, дисгармонія, проте тут мова йде лише про можливі в конкретних ситуаціях акценти, і обов'язок педагогів – намагатися утвердити гармонічну інтеграцію, встановити певний пріоритет у співвідношенні цих сторін, поєднувати особистісні й соціальні фактори виховання.

При визначенні конкретних орієнтирів освітньої політики в регіоні або в освітньому закладі можна виділити такі критерії вибору можливих варіантів стратегії перетворень.

Соціальна спрямованість, коли пріоритет надається соціальним вимогам до людини.

Змістово-орієнтована спрямованість означає пріоритет змісту освіти в якості мети, визнання його як основного в процесі навчання.

Процесуально-орієнтована спрямованість надає перевагу (в контексті становлення особистості) не змісту того, що вивчається, а самому процесу сумісної діяльності вчителя (вихователя) і учня (вихованця).

Особистісно-зорієнтована спрямованість означає безумовний пріоритет інтересів і запитів особистості.

Зазначимо, що неможливо забезпечити особистісну орієнтацію без відповіді на запитання: для яких суспільних функцій ми готуємо особистість? якими мають бути якості педагога, котрий сприяє успішній соціалізації дітей у школі, реалізації визначених пріоритетів?

Ключовою фігурою в здійсненні освітньої політики був і є вчитель. Як і тисячоліття тому, він показує, розповідає, карає і заохочує. З позицій здорового глузду цього досить для успішного навчання. По-іншому, однак, мислить сучасна психологічна і педагогічна наука. Психологи надають пріоритет пізнавальній активності учня в класі, педагоги доповнюють до цього, що роль учителя в класі головним чином полягає в організації особистої активності учнів і управління цією активністю.

Справжні професіонали педагогічної праці культивують теплі, емоційно забарвлені взаємовідносини з учнями, щиро симпатизує їм і тонко сприймає їхні ентузіазм і видумку, завжди зібраний, цілеспрямований, не допускаючи непродуктивного гаяння часу на уроці. Професійні вчителі послідовні у своїх вимогах, справедливі, ставляться до дітей поважно і рівно.

На жаль, багатьом учителям сучасної школи притаманні авторитарність, категоричність суджень, повчальні манери спілкування, моралізування, невміння й небажання зрозуміти учня, його вчинки.

У сучасній американській педагогіці існує спеціальний термін «ефективні вчителі». Цих людей вирізняє унікальна комбінація особистісних якостей і стійких тенденцій реагування, котрі виступають як суб'єктивні передумови професіоналізму в педагогічній роботі.

Є можливим насамперед виділити такі особистісні якості, що є необхідними вчителю для продуктивної (ефективної) роботи: прагнення до максимальної гнучкості; здатність до емпатії, тобто розуміння почуттів інших; уміння надати особистісне забарвлення викладанню; настанова на створення позитивних стимулів для самосприйняття учнів; володіння стилем неформального, теплового спілкування з учнями; емоційна врівноваженість, упевненість у собі, життєрадісність.

В. Сухомлинський стверджував, що фундаментальною рушійною силою виховання є прагнення дитини «бути хорошою». І тут дуже важливо, на кого орієнтується дитина у своєму бажанні бути хорошою, хто для неї є значущим, референтним для підтвердження особистої цінності. Очевидно, що діти прагнуть подобатись не всім в однаковій мірі, а передусім тим, хто їм подобається, викликає симпатію й повагу, є авторитетом, ідеалом.

Можна погодитися з Т. Шибутані, що задля підтвердження власної Я-концепції приймаються у розрахунок реакції тих людей, з ким ми себе ідентифікуємо [4].

Специфічна особливість ставлення до референтного педагога складається в тому, що думки та оцінки, які він висловлює, сприймаються учнями з довірою, без потреби в особливих доказах. Від чого залежить особистісна значущість учителя для учня, які якості він повинен мати, щоб користуватися авторитетом серед учнів? Це передусім доброта, душевність, чуйність, справедливість, глибоке знання свого предмету, розуміння учнів, здатність прийняти їхній погляд, чесність, відвертість, ерудиція, почуття гумору і ін. Щоб стати істинним авторитетом для учнів, учителю повинні бути притаманні базові знання й уміння, загальна ерудиція, педагогічна майстерність, висока міра особистої відповідальності, здатність розбудити приховані можливості дитини, віра у своїх учнів.

Розвиток творчого потенціалу кожної дитини, його прихованих здібностей — це найважливіший психолого-педагогічний принцип навчання. Навчання повинно бути побудовано таким чином, щоб впливати на ступінь відкритості дитини до всього нового, допомагати подолати стереотипи й розвивати гнучкість її мислення. При будь-якому змісті освіти, технології, які не торкаються глибинної природи людини, не ковзають по поверхні, створюючи ефект нарощення знань, не є гуманістичними у своїй основі.

Особливу популярність в останній час набула ідея діалогічного (у протязі монологічному) спілкування, якому притаманні емоційна і особистісна відкритість партнерів по спілкуванню, психологічний настрій на актуальний стан один одного, довірливість і відкритість, щирість виразу почуттів [1].

Н. Мойсенок зазначає, що при виявленні в діалозі, співпраці, партнерстві поваги до учня, толерантності, справедливості, вчитель має можливість захищати свободу особистості, продовжувати культурну спадщину, творити нові цінності, виступати співучасником зміцнення демократичного ладу [2].

Кожний учитель — це неповторна особистість, а тому, є неповторним його спілкування з учнями. Педагогічне спілкування — це єдина магістраль, якою вчитель транслює все добре, що вміщує його особистість, на особистість учня.

Втім, бажання і намагання вчителя, його свідомо орієнтація на діалог, є, безумовно, важливими, але не завжди достатніми умовами для встановлення діалогічних відносин з учнями. Оскільки діалог можливий лише при взаємній референтності вчителя й учня, то першому необхідні відповідні якості і вміння, здатні викликати у школярів повагу, симпатію, довіру і бажання рухатися назустріч.

Уявляється важливим, на наш погляд, зазначити, що при спілкуванні з учнями (вихованцями) вчитель (вихователь) повинен бути здатним перенести на нього комплекс таких почуттів, як симпатія і любов. З цього приводу

В. Сухомлинський зазначав, що є дивовижним і незбагненим, як може педагог розраховувати на довіру, щирість, чистосердечність дитини, якщо вона не стала для нього улюбленою людиною [3].

Сьогодні все частіше навчально-виховний процес розглядається як організація взаємодії учня і вчителя. В умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, збагачуючись спілкуванням зі світом почуттів і фантазії дитини, вчитель не може не розвиватися сам. І навпаки, тільки самовдосконалюючись він набуває здатність і право на управління процесом формування дитини.

Отже, навчання та виховання дітей у сучасному суспільстві реалізується в умовах політичного та економічного реформування, і тому потребує нових вимог до освіти. Успішна самореалізація особистості в період навчання і після його закінчення, її соціалізація в суспільстві, активна адаптація на ринку праці є найважливішими завданнями навчально-виховного процесу.

З позицій ідей гуманізації можна визначити такі пріоритети, як гуманітарна спрямованість, перевага суспільно державних інтересів, пріоритет екологічного, творчого, ціннісного.

Сучасний учитель – це виключно позитивно налаштована, енергійна людина з величезним потенціалом ентузіазму в роботі. Відповідальне ставлення до діяльності в такого вчителя гармонійно поєднується з вірою у здібності своїх учнів. Безумовно, позитивне ставлення до всіх учнів органічно виявляється у «ефективних учителів», що й генерує пізнавальний прогрес у дітей, а це, у свою чергу, слугує необхідним психологічним підкріпленням для педагога.

Література:

1. Г. Ковалев. Три парадигми в психології – три стратегії психологічного впливу / Г. Ковалев // Вопросы психологии. – 1987. – № 3. – С. 41-49.

2. Н. Мойсенюк. Педагогіка: Навчальний посібник / Н. Мойсенюк. – К., 2001. – 608 с.

3. В. Сухомлинський. Сто советов учителю / В. Сухомлинский. – К., 1988. – 195 с.

4. Т. Шибутани. Социальная психология: пер. с англ. / Т. Шибутани. – Ростов-н/Д., 2008. – 225 с.

СТРУКТУРА МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ТА МОДЕЛЬ ЇЇ НАБУТТЯ

Сметаніна Л. С.

У статті розглянуті питання визначення сутності та структури методичної компетентності майбутніх учителів інформатики. Розроблено модель впливу на формування методичної компетентності майбутніх учителів інформатики.

Ключові слова: професійна компетентність, методична компетентність, вчителі інформатики, компоненти методичної компетентності, структура методичної компетентності.

СТРУКТУРА МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ И МОДЕЛЬ ЕЕ ПРИОБРЕТЕНИЯ